

KLÁRA TRSKOVÁ / 14. 2. 2023

Mezi hvězdným nebem a aktivismem: Sarah Maldororová

Od pátku 17. 2. do neděle 19. 2. představí kino Ponrepo na festivalu [AfroFilmes](#) výběr filmů reflektujících otrokářskou a koloniální minulost v portugalsky mluvících zemích. *Filmový přehled* postupně představuje výrazné osobnosti, které se na vzniku těchto děl podílely. Sarah Maldororová (1929–2020) pocházející z francouzsko-guadalupské rodiny se na počátku šedesátých let dvacátého století aktivně zapojila do hnutí za nezávislost afrických států. Ačkoliv se nejprve věnovala divadelní tvorbě, shledala, že film by mohl být vhodným prostředkem, jak rozšířit antikoloniální zprávu i mezi lidmi, kteří neuměli číst a psát. Maldororová studovala filmovou tvorbu v Moskvě^[1] ve stejné době jako výrazný senegalský režisér Ousmane Sembène. Společně asistovali Marku Donskému na natáčení jeho filmu *Ahoj děti* (Zdravstvujtě, děti, 1962). Maldororová poté pobývala v Alžírsku, kde pracovala jako asistentka režie snímku *Bitva o Alžír* (La battaglia di Algeri, r. Gillo Pontecorvo, 1965).

V roce 1970 natočila krátký film *Monangambee*, v němž se věnovala konfliktu mezi příslušníky portugalské koloniální správy a angolským obyvatelstvem.^[2] O dva roky později realizovala na území Konžské republiky svůj první hraný film *Sambizanga* (přímo v Angole v té době nebylo možné natáčet, protože zde ještě probíhal boj proti portugalským jednotkám). Boj za nezávislost této země se Maldororové bytostně dotýkal, vzala si totiž angolského politického aktivistu, básníka, esejistu a literárního kritika Mária Coelha Pinta de Andrade. Ten byl jedním ze zakládajících členů angolské strany MPLA (Angolské Lidové hnutí za osvobození Angoly) a pro filmový scénář *Sambizangy* adaptoval angolskou prózu *Pravdivý život Domingose Xavier* (1961) spisovatele Josého Luandina Vieiry.^[3]

Snímek *Sambizanga* vypráví příběh ženy pátrající po svém partnerovi a otci svého dítěte, který se dostal do hledáčku portugalské politické policie PIDE. Výjimečný způsob zobrazování v tomto filmu popisuje kulturní historička Maja Figge portugalským spojením *olhar atento* (česky „starostlivý“ nebo „pozorný pohled“).^[4] Namísto zobrazení heroického utrpení Domingose Xaviera v policejních celách sledujeme jeho nejbližší v jejich únavě, nejistotě, strachu a zklamání během dlouhé cesty angolskou krajinou a vězeňskými objekty. Fokalizace na hlavní ženskou postavu Marii^[5] ve filmu upomíná na to, že každé zatčení, mučení a politicky motivovaná vražda vždy zasáhla celou angolskou komunitu, a formovala tak životy mnohem většího počtu lidí, než kterých se bezprostředně fyzicky týkala. Film sleduje, jak se po Xavierově zatčení vytváří dobře fungující síť odporu. Zapojují se úplně všichni, od nejmladších po nejstarší, tajně si předávají důležité informace a snaží se pomoci Marii v jejím hledání. Pozornost mezinárodního festivalového publika se k filmu *Sambizanga* obrátila poté, co byl v rámci projektu World Cinema Project v roce 2021 digitálně restaurován z 35mm originálních negativů do 4K verze, bohužel k tomuto obratu došlo až po autorčině smrti. Kino Ponrepo promítá snímek v neděli 19. 2. 2023 ve 20:30 ze 35mm filmové kopie, která se nachází ve sbírce Národního filmového archivu.

Poznámky:

^[1] Claire Andrade-Watkins, Portuguese African Cinema: Historical and Contemporary Perspectives: 1969 to 1993. In: *Research in African Literatures* 26, 1995, No. 3, s. 136.

^[2] Tamtéž.

^[3] José Luandino Vieira strávil dlouhých osm let v koncentračním táboře Tarrafal na Kapverdských ostrovech. K jeho propuštění z vězení do režimu s domácí ostrahou došlo ve stejném roce, kdy Sarah Maldororová dokončila svůj snímek.^[4] Maja Figge, Towards a caring gaze: aesthetics of decolonization in Sarah Maldoror's *Sambizanga*. In: *Revista de Comunicação e Linguagens* 54, 2021, s. 172. Anglický termín *gaze* odkazuje na známou stať Laury Mulveyové *Vizuální slast a narativní film* (1975).

^[5] Hlavní roli ve filmu *Sambizanga* hraje kapverdská historička a bojovnice za nezávislost Elisa Silva Andradeová.